

Noordwest-Holland: wonen en werken aan de rand van de metropool

Onderzoek naar de aantrekkelijkheid van
Noordwest-Holland voor hoger-opgeleiden

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

NOORDWEST-HOLLAND: WONEN EN WERKEN AAN DE RAND VAN DE METROPOOL

Onderzoek naar de aantrekkelijkheid van
Noordwest-Holland voor hoger-
opgeleiden

- eindrapport -

drs. E. Oranje
dr. P.H. Renooy

Amsterdam, mei 2009
Regioplan publicatienr. 1813

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan Beleids-
onderzoek in opdracht van Kamer van Koop-
handel Noordwest-Holland.

VOORWOORD

De Kamer van Koophandel Noordwest-Holland is intensief betrokken bij de economische ontwikkeling van haar regio. In haar visie ziet de KvK een belangrijke rol voor de sectoren agribusiness, energie en water, voor recreatie en voor de stedelijke economie.

Een belangrijke factor voor een bloeiende regionale economie is de aanwezigheid van een goed gekwalificeerd arbeidsaanbod. Dat lijkt echter nog een punt van aandacht in de regio. Veel met name hogeropgeleide Noord Hollanders verlaten de regio; ofwel elke dag om te werken (pendel), ofwel permanent om elders te gaan wonen en werken.

In dit onderzoek is nagegaan welke rol het wonen hierbij speelt. Is de woning een factor van belang in de afweging die de vertrekkers uit de regio maken? En in hoeverre is het woningaanbod in de regio aantrekkelijk genoeg voor deze groep? Gedurende het onderzoek zijn ook andere factoren aan de orde gekomen.

Het onderzoek is uitgevoerd door Regioplan Beleidsonderzoek. Gedurende het project zijn wij op plezierige en deskundige wijze begeleid door een commissie die bestond uit:

- de heer drs. M. de Boer, Kamer van Koophandel Noordwest-Holland (vz)
- mevrouw E. Baggelaar, gemeente Alkmaar
- de heer drs. W.T.G. Konter, provincie Noord-Holland
- de heer J.H. Kets, Bouwend Nederland, regio Randstad Noord
- de heer J. Overtoom, Bouwend Nederland, regio Randstad Noord
- de heer L.J. Haverkamp, Federatie Bedrijvenverenigingen HAL (FBH)
- mevrouw N. Mol, NVM
- de heer R. van Egmond, MKB en VNO-NCW West
- de heer J. Hoffenaar, Webregio

Graag bedanken wij de commissie voor haar nuttige bijdragen tijdens onze vergaderingen.

Het onderzoek zou niet mogelijk geweest zijn zonder de enthousiaste medewerking van een veertigtal respondenten. Het betreft jonge hoger-opgeleiden die ofwel uit de regio zijn vertrokken, of er juist zijn gaan werken. Met hen voerden we openhartige gesprekken die ons de informatie gaven om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Wij danken hen hartelijk.

Elske Oranje
Piet Renooy

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	I
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Achtergrond	1
1.3 Doel van het onderzoek	2
1.4 Onderzoeksmethode en respons	3
1.5 Leeswijzer	4
2 Noordwest-Holland	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Werkgelegenheid	8
2.3 Vervolgonderwijs	9
2.4 Woonmilieus	10
2.5 Conclusie	11
3 Woonwensen van hogeropgeleiden	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Werk of woonomgeving	13
3.3 Kenmerken van de woning	15
3.4 Conclusie	15
4 Beeld van Noordwest-Holland	17
4.1 Inleiding	17
4.2 Waarom wel Noordwest-Holland?	17
4.3 Waarom niet Noordwest-Holland?	18
4.4 Conclusie	23
5 Mogelijke pullfactoren	25
5.1 Inleiding	25
5.2 Beleidsplannen	25
5.3 Aanknopingspunten	26
5.4 Conclusie	31
Bijlage Deelnemerslijst	35

SAMENVATTING

In het voorliggende onderzoek staat de vraag centraal hoe de regio Noordwest-Holland aantrekkelijker kan worden voor hogeropgeleiden. In het bijzonder hebben we gekeken naar de rol van de woning hierbij. Uit interviews met een veertigtal hogeropgeleiden en gesprekken met beleidsmedewerkers, personeelsadviseurs en andere experts hebben we oplossingen verzameld om hogeropgeleiden te stimuleren naar de regio te trekken om er te werken en te wonen. De volgende onderzoeksvragen waren daarbij van belang:

1. *Welke factoren zijn van invloed op de afweging die hogeropgeleiden maken bij het kiezen van een woning?*
2. *Hoe ziet een voor hogeropgeleiden aantrekkelijk woningaanbod eruit?*
3. *In welke mate kan het woningaanbod bijdragen aan de aantrekkelijkheid van Noordwest-Holland voor hoogopgeleide mensen?*

De factoren die van invloed zijn op de afweging die hogeropgeleiden maken bij het kiezen van een woning blijken vooral te maken te hebben met de omgeving van de woning. De kenmerken van de woning zelf zijn tevens van belang, maar spelen minder mee dan de factor woonomgeving. Hogeropgeleiden willen met name een omgeving die dynamisch is en waar genoeg voorzieningen aanwezig zijn. Deels betreft dit de basisvoorzieningen, maar hogeropgeleiden prefereren vooral voorzieningen zoals gezellige horeca- en uitgaansgelegenheden, inclusief een cultureel aanbod. Deze voorzieningen zorgen tevens voor een dynamische sfeer. Daarnaast is de (werkelijke en gevoelsmatige) bereikbaarheid van groot belang. De geïnterviewde hogeropgeleiden willen een niet te lange reistijd naar hun werk hebben. Daarnaast willen ze niet het gevoel hebben in een afgelegen gebied te wonen. De Randstad en de bijbehorende stedelijke voorzieningen moeten als dichtbij ervaren worden.

Het woningaanbod zelf kan weinig bijdragen om meer hogeropgeleiden naar de regio te krijgen (of te behouden). Kenmerken van de woning blijken minder mee te spelen bij het zoeken naar een woning en zal, als een op zichzelf staande factor, mensen ook niet overhalen in de regio te gaan wonen. Wel kan het aanbod aan specifieke woonmilieus bijdragen aan de aantrekkelijkheid van Noordwest-Holland. De stedelijke woonmilieus van Alkmaar en Hoorn sluiten aan bij de wensen van hogeropgeleiden en kunnen worden versterkt en uitgebreid.

Daarnaast zou het aanbod aan onderwijs en werkgelegenheid kunnen worden uitgebreid, met name in diversiteit. Een specialisatie van zowel opleidingen als werkgelegenheid in bijvoorbeeld het maritieme vakgebied, duurzame energie, agribusiness en zorg biedt kansen voor de regio. Hierdoor kan worden geconcurrereerd met andere gebieden in Nederland.

Een ander belangrijk aandachtspunt is het verbeteren van de bereikbaarheid van het gebied. De bereikbaarheid zou op kortere termijn kunnen worden verbeterd door in te zetten op zogenoemde Park & Ride-voorzieningen en 'van-deur-tot-deurvervoer' aan te bieden aan potentiële werknemers. Op de langere termijn kan worden gedacht aan een 'lightrail' die zowel het westen en oosten van de regio met elkaar verbindt als de ontsluiting naar Amsterdam verbetert.

Van groot belang is dat het imago van het gebied wordt verbeterd. Daarbij kunnen sterke, maar onbekende punten van de regio worden benadrukt, zoals het stedelijke karakter van Alkmaar en Hoorn. Met name Alkmaar kan zich profileren als nevencentrum binnen de Amsterdamse metropoolregio. Het bedrijfsleven zou er ook goed aan doen om bij de werving aandacht te besteden aan de aantrekkelijkheid van de regio.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

‘Blauw en groen en veel te doen’. Dat is het beeld dat de Kamer van Koophandel Noordwest-Holland voor ogen heeft voor haar regio. Achter deze aansprekende slogan schuilt een ontwikkelingsvisie waarin vier belangrijke sectoren worden onderscheiden als ‘drivers’ van de regionale economie, te weten agribusiness, energie en water, recreatie en toerisme en stedelijke economie. Daarbinnen is veel aandacht voor de arbeidsmarkt. Geconstateerd is dat de regio een deel van zijn aantrekkelijkheid op het terrein van wonen lijkt te hebben verloren, met name voor hoogopgeleide jongeren. Deze groep vestigt zich in toenemende mate in en rond Amsterdam. Dit terwijl juist deze jongeren van groot belang zijn voor de sociaal-maatschappelijke en economische toekomst van de regio.

Dat roept de vraag op hoe deze jonge hogeropgeleiden vastgehouden kunnen worden in de regio en hoe hoogopgeleide jongeren naar de regio te trekken. Wat speelt daarbij een rol; de woning, het werk of juist andere factoren? De Kamer van Koophandel Noordwest-Holland heeft RegioPlan gevraagd na te gaan wat de woonwensen van hoogopgeleide jongeren zijn en wat daarbij hun beeld is van Noordwest-Holland.

1.2 Achtergrond

De arbeidsmarkt van Noord-Holland Noord kenmerkt zich door een sterke uitgaande pendel. In 2005 reden er dagelijks zestigduizend mensen de regio uit en kwamen er slechts zeventienduizend binnen.¹ Daarnaast constateren onderzoekers een duidelijke braindrain. Van alle hogeropgeleiden die oorspronkelijk uit de regio komen, heeft meer dan driekwart hun opleiding aan het hoger onderwijs buiten de regio genoten. Van deze groep heeft 28,6 procent na voltooiing van de opleiding werk gevonden in Noord-Holland-Noord. Van de overige 71,4 procent is bijna twee derde woonachtig buiten de regio, aldus het eerder genoemde rapport. Om aan deze negatieve ontwikkelingen een halt toe te roepen, kan aan een aantal ‘knoppen worden gedraaid’. Het stimuleren van voor de doelgroep interessante werkgelegenheid is er één, net als het investeren in cultuur en horeca. Een andere belangrijke ‘knop’ is het creëren van aantrekkelijke woonmilieus.

De vraag die daarbij aan de orde is, is in welke mate mensen zich laten verleiden door aantrekkelijke woningen of woonomgeving. Welke rol spelen die

¹ RvB en SEO, De arbeidsmarkt van Noord-Holland-Noord in 2005 en 2010, Deel 1, RvB, Leiden 2005.

aspecten bij de beslissing tot vestiging? De keuze voor een woning is een relatief complex proces. Natuurlijk, een woning moet passen binnen de financiële randvoorwaarden en moet bij voorkeur voldoende ruimte bieden voor alle leden van het huishouden. Een woning moet echter ook passen binnen de leefstijl van mensen. Het ene gezin voelt zich helemaal thuis in een Vinexwijk met woonerven en speeltuintjes, het andere gezin in dezelfde levensfase wil niets anders dan midden in de grote stad wonen, tussen voorzieningen als theaters, bioscopen en restaurants. Hoe dat keuzeprocess precies verloopt, is moeilijk te doorgronden.

Woningzoekenden gaan meestal de markt op met een bepaald beeld, het aspiratiebeeld. Deze door mensen nagestreefde woonsituatie wordt vaak gedurende een zoekproces bijgesteld. Zachte voorwaarden worden daarbij ingeleverd voor hardere eisen, zoals het aantal kamers en de prijs van de woning. Uit Regioplanonderzoek naar woonvoorkeuren blijkt dat dit voor zowel huurders als kopers opgaat.² De kenmerken van de woning, zoals het aantal kamers, komen ook uit het landelijk Woononderzoek van het ministerie van VROM als belangrijkste verhuismotief naar voren. Ruim dertig procent van de verhuizers noemt dat, tegen slechts zes procent die 'werk' als verhuisreden aangeeft.³

Uit periodiek onderzoek van het NVB⁴ blijkt dat er een grote vraag is naar wat luxere eengezinswoningen in het groen. Het aanbod daarvan is echter bij lange na niet toereikend. Belangrijke kenmerken van dat soort woningen zijn het grote aantal vierkante meters, een tuin of andere buitenruimte, parkeermogelijkheden en een vrij uitzicht. Het lijkt erop dat Noordwest-Holland op dat segment wel wat te bieden kan hebben.

Uit genoemde onderzoeken kan echter niet voldoende gedetailleerde informatie worden verkregen om te bezien welke eisen specifieke groepen zoals hogeropgeleiden stellen. Het is de doelstelling van onderhavig onderzoek om hierop meer zicht te krijgen.

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is een antwoord te vinden op de vraag wat de woonwensen zijn van jonge hoogopgeleide mensen. Daarnaast kijken we of het aanbod dat in Noordwest-Holland aanwezig is, past bij de wensen van deze groep. Ook omschrijven we het beeld dat leeft van Noordwest-Holland

² J. Bos en R. Oude Ophuis. *Wikken en wegen. Keuzegedrag van woningzoekenden*. RegioPlan/VROM 2006.

³ Wonen op een rijtje. De resultaten van het Woononderzoek Nederland 2006. Ministerie van VROM 2007.

⁴ NVB, Huizenkopers in profiel, tweejaarlijks.

onder deze hoogopgeleiden. De geformuleerde doelstelling laat zich vertalen in de volgende algemene onderzoeksvragen:

1. Welke factoren zijn van invloed op de afweging die hogeropgeleiden maken bij het kiezen van een woning?
2. Hoe ziet een voor hogeropgeleiden aantrekkelijk woningaanbod eruit?
3. In welke mate kan het woningaanbod bijdragen aan de aantrekkelijkheid van Noordwest-Holland voor hoogopgeleide mensen?

1.4 Onderzoeksmethode en respons

Noordwest-Holland hebben we in dit onderzoek gedefinieerd als de gebieden Kop van Noord-Holland, Noord-Kennemerland, West-Friesland en Waterland.

Literatuur

We hebben een aantal vergelijkbare onderzoeken bestudeerd om inzicht te krijgen in de wensen van woningzoekenden en in het aanbod van woningen en woonmilieus in Noordwest-Holland. Ook hebben we het streekplan en de woonvisies van de verschillende gebieden geanalyseerd om te zien welke beleidsplannen er voor het gebied zijn.

Secundaire analyse WoON-database

Door middel van een analyse van het WoON-bestand hebben we een beeld gekregen van de specifieke wensen en overwegingen van hoogopgeleide Noord Hollanders die willen verhuizen. Tevens wordt duidelijk waar zij willen wonen. Op basis van het literatuuronderzoek en deze analyse hebben we een vragenlijst opgesteld voor de interviews.

Interviews

Het hart van het onderzoek werd gevormd door interviews. We hebben voor deze meer kwalitatieve aanpak gekozen omdat het ons erom te doen was inzicht te verkrijgen in achtergronden en motieven van hogeropgeleiden ten aanzien van de keuze voor hun woning en woonlocatie. Welke afweging is gemaakt, wat speelde zwaar mee, wat minder? Waarom werd bijvoorbeeld niet gekozen voor Noordwest-Holland? Interviews bieden de mogelijkheid aan respondenten om zelf inzichten aan te dragen en aan de interviewer om 'door te vragen' over gegeven antwoorden.

In totaal hebben we veertig hogeropgeleiden geïnterviewd en hen gevraagd naar hun woonwensen en hun mening over Noordwest-Holland. Tijdens deze interviews kwamen meerdere onderwerpen aan de orde. Zo hebben we gevraagd in welke regio's ze naar een woning hebben gezocht en welke factoren meespeelden bij het kopen of huren van hun huidige woning. Ook vroegen we hen aan welke kenmerken woning en woonomgeving moeten voldoen. Vervolgens hebben we hen aan laten geven wat voor een beeld zij

hebben van Noordwest-Holland en wat er volgens hen moet gebeuren om meer hogeropgeleiden te trekken. Bij de interviews hebben we gebruikge maakt van een itemlijst. De gesprekken duurden tussen de 15 en 40 minuten. Van belang is dat woonvoorkeuren sterk afhangen van levensfase en gezins-samenstelling⁵ van de doelgroep. In dit onderzoek hebben we ervoor gekozen mensen te benaderen tussen de 25 en 35 jaar. Deze groep heeft al een beslissing genomen ergens wel of niet te gaan wonen.

Van deze groep zijn 23 personen geïnterviewd die in Noordwest-Holland zijn opgegroeid. Zij zijn na hun middelbare school weggetrokken uit de regio om ergens anders te studeren of te werken. Deze groep is na hun studie niet meer teruggegaan naar Noordwest-Holland. Een groot deel woont nu in Amsterdam of Haarlem. We hebben zeventien personen gesproken die wonen en/of werken in Noordwest-Holland. Van deze groep werken tien personen in Noordwest-Holland, zonder er te zijn gaan wonen. Zes respondenten werken en wonen in Noordwest-Holland en één persoon woont in Noordwest-Holland maar werkt elders. De gemiddelde leeftijd van alle respondenten is 32 jaar (de gemiddelde leeftijd van oud-scholieren is 32 en de gemiddelde leeftijd van mensen die wonen en/of werken in NHN is 33 jaar). De man-vrouwverhouding is precies gelijk verdeeld, we hebben twintig mannen en twintig vrouwen geïnterviewd.

De meeste respondenten zijn benaderd door middel van de 'sneeuwbal-methode'. Aan alle respondenten is gevraagd of ze meerdere personen kenden die bereid zouden zijn mee te werken aan een interview. Ook is een aantal oud-leerlingen gevonden via oud-leerlingen- of reüniesites op internet van middelbare scholen in de regio. Bovendien is een groot aantal respondenten benaderd via werkgevers. Bedrijven hebben bijgedragen door potentiële respondenten te zoeken onder hun werknemers en hun contactgegevens aan te leveren.

Rondetafelgesprek

Met beleidsmedewerkers, personeelsadviseurs en andere experts is een rondetafelgesprek gehouden om aanknopingspunten te vinden voor beleid. Door voort te borduren op de uitkomsten van interviews met de respondenten, hebben we tijdens dit gesprek manieren gevonden om hogeropgeleiden naar de regio te trekken.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de context geschetst waarin dit onderzoek wordt uitgevoerd. Hierin bespreken we de huidige werkgelegenheid, het huidige aanbod van vervolgonderwijs en de aanwezige en geplande woonmilieus in

⁵ Zie Bos, J. e.a (2004), *Tussen studentenhuus en serviceflat; Nederlanders over wonen*. SDU.

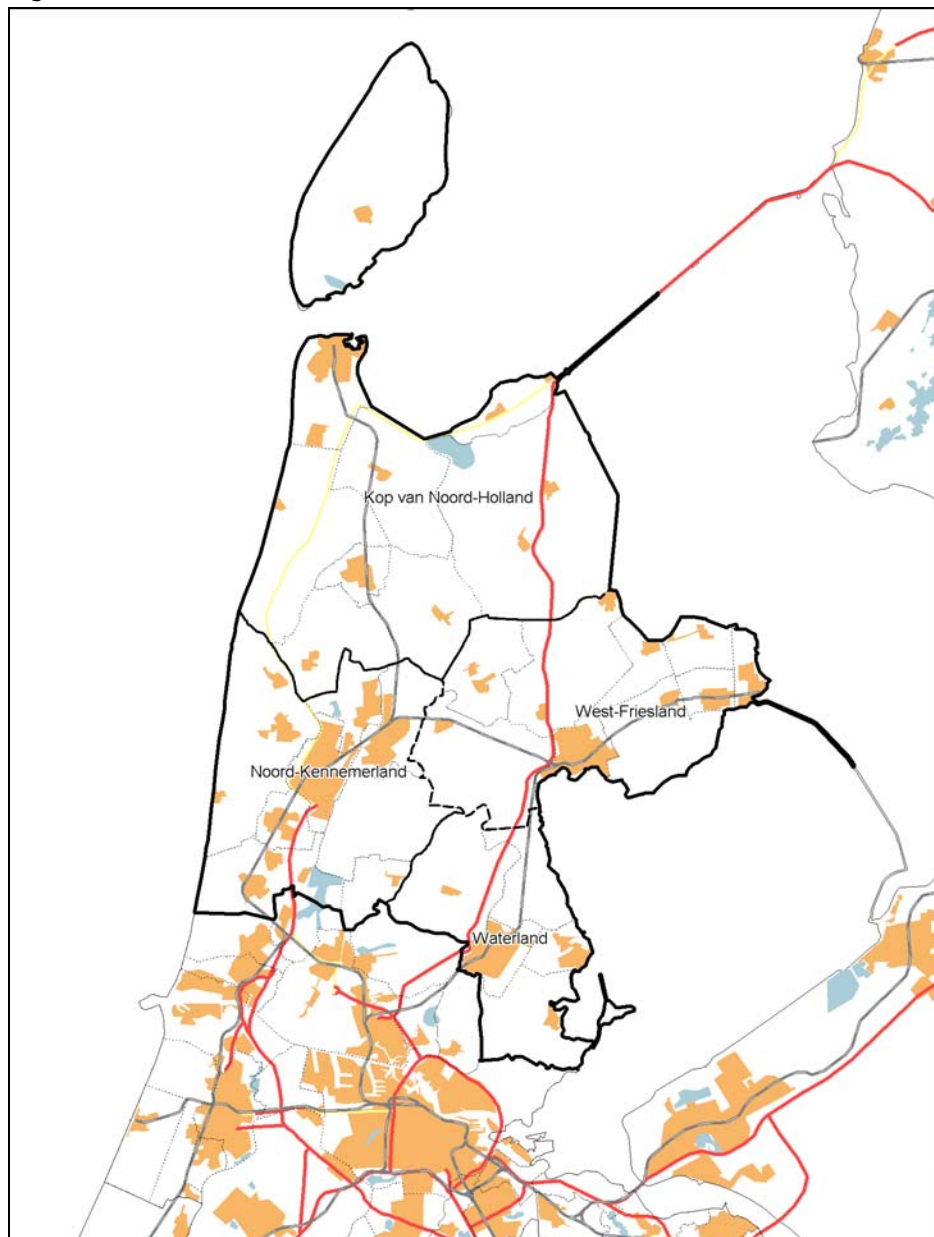
Noordwest-Holland. In hoofdstuk 3 bespreken we de woningbehoeften en woonwensen van hogeropgeleiden. Hier gaan we in op de vraag welke factoren voor hogeropgeleiden belangrijk en minder belangrijk zijn bij het kiezen van een woning. Vervolgens gaan we wat specifiek in op de kenmerken van de woning en de woonomgeving zelf. In hoofdstuk 4 richten we ons op het beeld dat men heeft van Noordwest-Holland. Gekeken wordt of de wensen van hogeropgeleiden met betrekking tot wonen en woonomgeving overeenkomen met het aanbod in de regio, en of het aanbod aan de wensen kan voldoen. Ook worden hier de harde en zachte factoren uit hoofdstuk 3 vergeleken met de zwakke en sterke punten die men heeft genoemd over de regio. In hoofdstuk 5 wordt gekeken naar de mogelijke factoren die zouden kunnen bijdragen aan een aantrekkelijker klimaat voor hoogopgeleiden om zich er te gaan vestigen. Eerst bespreken we welke plannen er in het streekplan en de woonvisies liggen en of deze plannen tegemoetkomen aan de wensen van de respondenten. Vervolgens beschrijven we de oplossingen die respondenten, beleidsmedewerkers, personeelsadviseurs en andere experts hebben aangedragen. Op basis hiervan worden aanknopingspunten voor beleid gegeven.

2 NOORDWEST-HOLLAND

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de context waarin dit onderzoek plaatsvindt. We omschrijven kort de huidige situatie in Noordwest-Holland met betrekking tot werkgelegenheid, vervolgonderwijs en de aanwezige woonmilieus. Door een beeld te schetsen van deze drie thema's in Noordwest-Holland, kunnen de uitkomsten van het onderzoek in een kader worden geplaatst.

Figuur 2.1 Overzicht Noordwest-Holland

2.2 Werkgelegenheid

Zoals in het vorige hoofdstuk genoemd, is er sprake van een grote uitstroom van mensen die buiten de regio werken. In 2005 reden zestigduizend mensen dagelijks de regio uit, terwijl er maar zeventienduizend de regio binnenreden. Een groot aantal mensen werkt dus buiten de regio Noordwest-Holland. Onderzoek naar de regionale arbeidsmarkt¹ geeft aan dat er in de regio vooral vacatures voor personeel op mbo-niveau zijn. Er is dus vooral behoefte aan minder hoog opgeleide arbeidskrachten. Landelijk gezien stonden er juist meer vacatures open op hbo-niveau.

In onderstaande tabel is te zien er dat in 2008 ongeveer 252.000 personen vijftien uur of meer werkten. Een groot deel hiervan is werkzaam in Noord-Kennemerland. Vooral in West-Friesland en de Kop van Noord-Holland is het belang van de landbouwsector relatief groot vergeleken met de rest van Nederland.² De meeste personen zijn werkzaam in handel, horeca en transport. Ook is een groot deel werkzaam in industrie, nutsbedrijven en bouwnijverheid. In Nederland in het geheel is de zakelijke en financiële dienstverleningsbranche het grootst, gevolgd door handel en horeca. Vervoer, opslag en bouwnijverheid behoren in heel Nederland juist tot de kleinere branches.

Tabel 2.1 Arbeidsplaatsen (fulltime) per activiteit op 1 januari 2008

	Landbouw visserij	Industrie nutsbedr. bouwnijv.	Handel horeca transport	Zakelijke diensten	Overige diensten	Totaal
Kop van N-H en Texel	4.923	8.759	13.364	7.951	21.612	56.609
Noord-Kennemerland	2.446	14.476	22.743	15.414	32.740	87.819
West-Friesland	5.213	16.291	16.290	9.862	16.941	64.597
Waterland (ISW excl. Landsmeer)	1.315	10.220	11.543	7.366	12.997	43.441
Totaal	13.897	49.746	63.940	40.593	84.290	252.466

Bron: RMO Noordwest-Holland 2008, bewerkt door RegioPlan

De vacatures in Noord-Holland-Noord bestonden in het tweede kwartaal van 2005 uit 1. Handel, 2. Horeca, 3. Zakelijke diensten, 4. Bouw en Zorg en 5. welzijn³. In heel Nederland ziet dit beeld er anders uit en staat de zakelijke dienstverlening juist op nummer één. Er waren in Noord-Holland-Noord verhoudingsgewijs veel vacatures in de horeca en de bouw vergeleken met de

¹ RvB en SEO, De arbeidsmarkt van Noord-Holland-Noord in 2005 en 2010, Deel 1, RvB, Leiden 2005.

² RMO Noordwest-Holland 2008.

³ RvB en SEO, De arbeidsmarkt van Noord-Holland-Noord in 2005 en 2010, Deel 1, RvB, Leiden 2005.

rest van Nederland. Vooral West-Friesland heeft in verhouding veel vacatures in de bouwnijverheid. In de Kop van Noord-Holland waren er relatief veel vacatures voor agrarische beroepen en transportberoepen en in West-Friesland was er relatief veel vraag naar technisch geschoolde mensen. Een op de vijf vacatures bleek in 2005 moeilijk vervulbaar.

Het beeld van Noordwest-Holland wijkt dus wat af van het Nederlandse gemiddelde. Er was vooral veel vraag naar arbeidskrachten in sectoren als handel, horeca en bouw; sectoren waar over het algemeen het gevraagde opleidingsniveau niet op wo-niveau ligt. Uit de ERBO-enquête van 2005 blijkt dat tien procent van de vacatures op hbo-niveau ligt.⁴

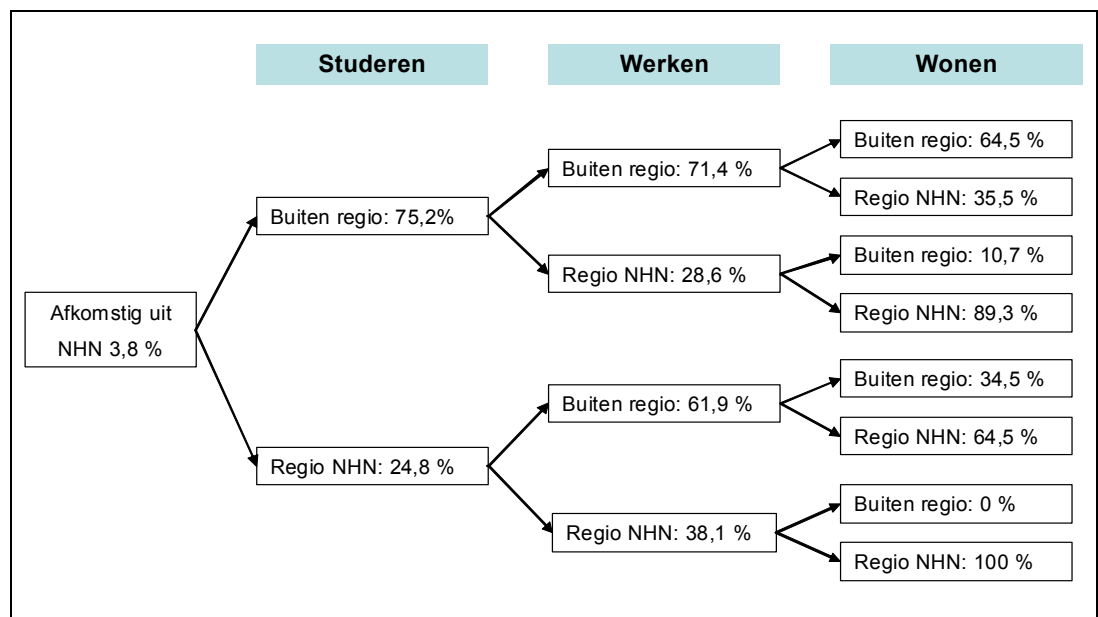
Er is sprake van een grote groep mensen die buiten Noordwest-Holland werkt, met name hogeropgeleiden. Wel lijkt de inkomende pendel de afgelopen jaren wat te zijn toegenomen.

2.3 Vervolgonderwijs

In het vorige hoofdstuk stipten we al kort de braindrain uit Noordwest-Holland aan. Van alle hogeropgeleiden die oorspronkelijk uit de regio komen, heeft meer dan driekwart een hogere opleiding buiten de regio genoten. Van deze groep is bijna eenderde vervolgens toch in Noordwest-Holland gaan werken. Twee derde is dus buiten de regio gaan werken. Hiervan is ongeveer twee derde ook buiten de regio gaan wonen. In onderstaande tabel is te zien welke paden de leerlingen uit Noordwest-Holland aflegden.

⁴ KvK Noordwest-Holland, Leren van elkaar. Alkmaar 2006.

Figuur 2.2 Uitsplitsing van de afgelegde onderwijs-, werk- en woonroute van hogeropgeleiden uit de regio Noord-Holland-Noord

Bron: SEO Economisch Onderzoek/Elsevier (2005), RvB en SEO, De arbeidsmarkt van Noord-Holland-Noord in 2005 en 2010, Deel 1, RvB, Leiden 2005

De verschillende trajecten leiden uiteindelijk tot de volgende eindsituaties:

- veertig procent werkt en woont buiten de regio;
- 28,5 procent werk en woont binnen de regio;
- 29,1 procent kiest voor wonen binnen de regio en werken buiten de regio;
- 2,3 procent kiest voor wonen buiten de regio en werken binnen de regio.

Anders weergegeven blijkt dat van de totale groep 57 procent (nog of weer) woont in de regio en dertig procent van de gehele groep er ook werkt.

In 2005 is gevraagd aan havo- en vwo-leerlingen in welke regio ze na hun middelbare school wilden studeren. Een grote meerderheid gaf aan dat buiten de regio te willen gaan doen. Dit gold tevens voor havo-leerlingen die in principe wel binnen de regio terecht kunnen voor een vervolgopleiding op hbo-niveau. Twintig procent van de havo-leerlingen zei binnen de regio Noordwest-Holland te willen studeren (zie figuur 2.3).

Het aanbod van onderwijs is dan ook niet erg ruim. Er is een hbo InHolland in Alkmaar die allerlei soorten opleidingen biedt. Verder is er een Ipabo en in Den Helder een hbo marineopleiding. In Noordwest-Holland is geen universiteit te vinden.

Mensen trekken dus weg uit Noordwest-Holland om elders een vervolgopleiding te vinden. Een deel komt niet meer terug naar Noordwest-Holland voor een baan.

2.4 Woonmilieus

Het gebied in Noordwest-Holland kenmerkt zich vooral door de open landschapstructuur. Daardoor zijn er met name landelijke woonmilieus te vinden. Rond Hoorn en Alkmaar zijn de meer stedelijke woonmilieus te onderscheiden. In het streekplan van Noord-Holland⁵ wordt onderscheid gemaakt in 'suburbane woonmilieus' en 'buitenlui'-woonmilieus. In het eerste milieu kan men dicht bij de stad en voorzieningen wonen, en toch het gevoel hebben buiten te wonen. Deze milieus zouden vooral rond de steden Alkmaar en Hoorn moeten ontstaan. Het 'buitenlui'-milieu heeft betrekking op een groen woonmilieu. Deze woonmilieus zijn volgens het streekplan vooral te vinden langs de kust en de duinen. Ook worden de gebieden 'wonen en werk' onderscheiden. In deze gebieden wordt de stedelijkheid verder ontwikkeld door verdichting en een mix van stedelijke functies. Deze gebieden hebben betrekking op de kernen van de steden. Toch is het meest overheersende woonmilieu in Noordwest-Holland een milieu van rust, ruimte en groen.

2.5 Conclusie

De huidige situatie in Noordwest-Holland kenmerkt zich door het feit dat veel hogeropgeleiden wegtrekken uit de regio om ergens anders een vervolgopleiding te vinden. Uiteindelijk komt ruim de helft terug in de regio om te wonen en bijna de helft blijft weg uit de regio. Slechts een derde van de hogeropgeleiden vindt daar ook werk. Dat lijkt te duiden op weinig werkgelegenheid voor hogeropgeleiden. Het aanbod aan woonmilieus bestaat vooral uit landelijke, groene woonmilieus. Ook zijn er suburbane en stedelijke woonmilieus te vinden in en rond de steden Alkmaar en Hoorn.

⁵ Streekplan Noord-Holland, visie Noord-Holland-Noord 2030.

3 WOONWENSEN VAN HOGEROPGELEIDEN

3.1 Inleiding

Welke afwegingen maken hogeropgeleiden wanneer ze zich ergens willen vestigen? Het zoekproces behelst vaak een complexe afweging tussen verschillende zaken: prijs, kenmerken van de woning, ligging, omgeving, aanwezigheid vrienden en familie, et cetera. In dit onderzoek bezien we de woonwensen van hogeropgeleiden die in Noordwest-Holland wonen, werken of beide. Daarvoor baseren we ons op het grootschalig kwantitatieve onderzoek WoON en op de kwalitatieve informatie uit de door ons afgenomen interviews.

3.2 Werk of woonomgeving

In het databestand WoON zijn de woonwensen van hogeropgeleide verhuisgeneigden in Noordwest-Holland in kaart gebracht. Een groot percentage noemt de woonomgeving als belangrijkste reden om te willen verhuizen (45%). Landelijk wil een kwart om deze reden verhuizen. Nader bekeken blijkt het vooral onvrede over de burens te zijn die mensen aanzet tot verhuizen, terwijl ook een gebrek aan voorzieningen wordt genoemd. Zes procent noemt het werk een reden om te verhuizen (landelijk is dit 9%). Wel is belangrijk hierbij op te merken dat dit tevens personen betreft die binnen de regio willen verhuizen. Voor de mensen die naar buiten de regio verhuizen, kan het werk wél een belangrijke factor zijn.

Voor veertig procent van de hogeropgeleide verhuisgeneigden is de woning de belangrijkste reden om te verhuizen. Wanneer de woning de belangrijkste reden is om te verhuizen, komt dit in meer dan de helft van de gevallen (51%) omdat de woning te klein wordt gevonden. Veruit het grootste deel noemt dus de woonomgeving als belangrijkste factor.

Uit interviews met oud-leerlingen van Noordwest-Holland en personen die momenteel werken in Noordwest-Holland, blijkt dat de woonomgeving ook telkens als zeer belangrijk wordt ervaren. We vroegen hen wat de drie belangrijkste redenen waren om hun huidige woning te huren of te kopen. Ook vroegen we hen of ze ook in andere regio's hebben gekeken toen ze hun huidige woning kozen. Het merendeel noemt kenmerken van de woonomgeving als belangrijke factor voor het kiezen van hun huis.

Met stip op nummer 1 staat dat dagelijkse voorzieningen op loopafstand moeten liggen. Dit geldt voor alle respondenten. Verder hechten de respondenten belang aan de aanwezigheid van horecavoorzieningen in de buurt. Ze willen graag leuke restaurants, cafeetjes en cultuur om zich heen zien. Ook

noemen veel mensen de levendigheid van een stad en de aanwezigheid van vrienden in de buurt. Natuurlijk worden in dit kader ook de scholen genoemd, evenals zaken als speelvoorzieningen voor de kinderen.

Moeilijker te omschrijven, maar in veel interviews toch genoemd is de sfeer in de omgeving. Respondenten willen niet wonen in een 'doodse' omgeving, liever iets waar 'reuring' is, wat internationaal en hip kan worden genoemd.

Dit strookt met de bevindingen in een ander onderzoek naar woonwensen in Noord-Kennemerland¹. Vooral starters en mobiele kleine huishoudens hebben behoefte aan het 'historisch stadscentrum woonmilieu'. Deze twee groepen hebben vooral interesse in culturele voorzieningen.

Een groene en rustige woonomgeving wordt pas later genoemd. Men vindt een groene omgeving best leuk, maar meer voor later. Als je jong bent, vind je het belangrijker gebruik te kunnen maken van stedelijke voorzieningen. Wel noemen de respondenten die nu in Noordwest-Holland wonen wat vaker een groene en rustige omgeving waar je goed kunt wandelen.

Ook uit de WoON-analyse blijkt dat de verhuisgeneigde hogeropgeleiden die nu in Noordwest-Holland wonen, een grotere voorkeur hebben voor centrum-dorps en landelijk wonen. In Noordwest-Holland geeft respectievelijk 33 en 15 procent van de hoogopgeleide verhuisgeneigde hieraan de voorkeur (landelijk is dit 23 en 11%). Vergelijken met het landelijk gemiddelde van hogeropgeleide verhuisgeneigden hebben de Noordwest-Hollanders vaker een voorkeur voor dorpen en kleine steden. Ongeveer een derde zou graag in een middelgrote stad willen wonen. Met name bij grote steden (100.000 inwoners of meer) is er een verschil zichtbaar: twee procent van de Noordwest-Hollanders heeft hiervoor een voorkeur tegenover 26 procent landelijk.

Alleen een enkeling noemde de nabijheid van werk als belangrijkste factor om zich ergens te vestigen. Deze constatering vond ook in ander onderzoek ondersteuning. Zo schreven drie planbureaus dat de binnenlandse migratiestromen nauwelijks gedreven worden door arbeidsmarktoverwegingen, maar meer door vraag en aanbod op de woningmarkt.² Wel bleek soms later in de interviews dat de aanwezigheid van werk wel meespeelt, maar dat het werk niet noodzakelijk in dezelfde stad hoeft te zijn. De respondenten die in Noordwest-Holland werken, noemden wat vaker de nabijheid van werk als belangrijke factor voor het kiezen van hun woonlocatie.

¹ Onderzoek Companen: woonwensen Noord-Kennemerland, 2008, p. 27.

² Welvaart en leefomgeving. Centraal Planbureau, Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Planbureau, 2006.

Ook al hoeven de meeste respondenten niet in de directe omgeving van hun werk te wonen, het werk moet wel redelijk makkelijk bereikbaar zijn. Een veelgenoemde wens is de nabijheid van uitvalswegen en goed openbaar vervoer. De respondenten willen niet te lang in de file staan om bij hun werk te komen. Voldoende parkeergelegenheid is om deze reden tevens van belang.

3.3 Kenmerken van de woning

De meeste respondenten noemden de ruimte en de buurt de zwaarstwegende kenmerken bij het zoeken naar een woning. Mensen kijken naar de ruimte en het aantal slaapkamers, maar vooral ook naar de ligging van de woning.

Bij de woning zelf is een ruime woonkamer, een aantal slaapkamers en een buitenruimte belangrijk. Veel respondenten noemden de 'prijs-kwaliteitverhouding' van de woning als doorslaggevend. Een veelgehoord minimaal aantal slaapkamers is twee. De gewenste grootte, het aantal slaapkamers en de eventuele buitenruimte is afhankelijk van waar men woont. In Amsterdam zijn de 'vierkante meters inwisselbaar' tegen het wonen in of nabij het centrum. Ook zoekt men in een grote stad vaker een appartement en neemt men genoegen met een kleine buitenruimte. Sommige respondenten merkten wel op dat ze 'later' eventueel wel een groter huis met een grotere tuin zouden willen. Ook speelt de uitstraling van de woning vaak mee. Veel mensen zoeken een woning met een historische uitstraling. Dit zijn dan vooral de woningen die zijn gebouwd tussen 1900 en 1930. Ook mogen het nieuwbouwwoningen zijn, zolang de woning een 'unieke uitstraling' heeft. De woningen moeten vooral verschillend van elkaar zijn. Een rijtjeswoning in een Vinex-wijk heeft men liever niet. De personen die in Noordwest-Holland wonen, vinden een groot vrijstaand huis en een grote tuin wel heel belangrijk.

Uit de WoON-analyse blijkt dat driekwart van de hogeropgeleide verhuiscandidate uit Noordwest-Holland een voorkeur heeft voor een eengezinswoning. Het landelijk gemiddelde is hier iets lager. Twintig procent zoekt een appartement of etagewoning. Vergeleken met het landelijk gemiddelde zoeken de hogeropgeleide verhuiscandidate uit Noordwest-Holland grotere woningen. Ook hebben zij iets vaker een voorkeur voor nieuwbouwwoningen.

3.4 Conclusie

Uit het bovenstaande komt naar voren dat de hogeropgeleiden over het algemeen veel waarde hechten aan de woonomgeving, en in mindere mate aan de woning als zodanig of aan een nabijheid tot het werk. Voorzieningen van allerlei aard, 'ons soort mensen' in de buurt, een beetje reuring en vervolgens een woning met enig karakter. Dat lijkt een beeld dat naar voren komt. In het volgende hoofdstuk gaan we na in welke mate Noordwest-Holland aan

deze wensen kan voldoen. In onderstaande tabel zijn de harde factoren en zachtere factoren die meespelen bij het zoeken naar een woning op een rijtje gezet. De zachtere factoren spelen zeker een grote rol bij het zoeken naar een woning, maar zijn door de respondenten wat minder belangrijk bevonden.

Tabel 3.1 Harde en zachtere factoren die meespelen bij het zoeken naar een woning

Harde factoren	Zachtere factoren
<ul style="list-style-type: none">• Voorzieningen• Bereikbaarheid• Woonmilieus• Dynamische omgeving	<ul style="list-style-type: none">• Omvang woning• Aantal kamers• Prijs• Buiten (balkon of tuin)• Uitstraling van de woning• Rustige en groene omgeving

4 BEELD VAN NOORDWEST-HOLLAND

4.1 Inleiding

Wat voor een beeld hebben mensen van Noordwest-Holland? Bij beeldvorming spelen zowel rationele als emotionele aspecten mee. Door de verschillende aard van de groepen respondenten zijn sommige voor- en nadelen gebaseerd op 'van horen zeggen', terwijl andere respondenten die er opgegroeid zijn een objectiever beeld hebben kunnen vormen van Noordwest-Holland. Of deze beelden nu objectief of subjectief zijn, ze hebben alle invloed op de keuze voor een bepaalde woonlocatie. In de volgende paragraaf bespreken we de door respondenten ervaren voordelen van Noordwest-Holland. De mensen die in Noordwest-Holland wonen, benoemden deze positieve elementen wat vaker dan de mensen die er niet meer woonachtig zijn. In de daaropvolgende paragraaf wordt gekeken naar redenen waarom mensen niet (meer) in Noordwest-Holland willen wonen.

4.2 Waarom wel Noordwest-Holland?

De genoemde voordelen zijn deels rationeel, deels emotioneel. Met enige regelmaat worden de rust en ruimte genoemd. Er is veel groen en er zijn horizonden te zien. Ook zorgen de nabijheid van zee, strand en duinen voor een fijne leefomgeving. Respondenten waarderen de aanwezigheid van water, zowel aan de oostzijde (het IJsselmeer) als aan de westzijde (de zee). Mensen die van wandelen en van rust houden, kunnen het in Noordwest-Holland goed naar hun zin hebben. De binnensteden van Hoorn en Alkmaar worden geroemd om hun sfeer, historische uitstraling en gezelligheid. Daarnaast wordt Schagen een aantal keer genoemd als gezellig stadje.

Door een aantal respondenten wordt de nuchtere mentaliteit en directheid van de mensen als positief ervaren. Dit geldt ook voor de respondenten die er niet vandaan komen, maar er nu wel werkzaam zijn. Door sommigen wordt dit wel verfrissend gevonden. Een respondent noemde als voordeel:

'De nuchterheid van de mensen, die zijn wat directer... toch een bepaalde openheid'.

Ook werd gezegd:

'De mensen zijn prettig om mee samen te werken, dat vind ik in de Randstad wel eens tegenvallen. De mensen zijn hier vriendelijker'.

De respondenten die zijn opgegroeid in Noordwest-Holland zien als bijkomend voordeel dat hun familie in de regio woont en ze het gebied goed kennen. Ze hebben een speciale band met de regio of de betreffende stad, waardoor ze zich er toch thuis voelen. Een ander genoemd voordeel is dat de woningprijzen een stuk lager liggen dan in de Randstad.

In onderstaande tabel is aangegeven wat de positieve kanten zijn van het wonen in Noordwest-Holland.

Tabel 4.1 Sterke punten van Noordwest-Holland

Sterke punten Noordwest-Holland

- Historische centra en gezellige sfeer in Alkmaar, Hoorn en Schagen
- Groene omgeving
- Rustige omgeving
- Zee
- Ruimte
- Mentaliteit van de bevolking
- Prijs van de woningen

4.3 Waarom niet Noordwest-Holland?

In de overwegingen¹ niet te gaan wonen in Noordwest-Holland spelen eveneens emotionele en rationele aspecten een rol.

Rationeel is de overweging dat voldoende passende werkgelegenheid ontbreekt. Er wordt gewezen op het gebrek aan grote bedrijven, in het bijzonder in de dienstverlenende sector. Hierover werden de volgende uitspraken gedaan:

- *Economisch gezien zijn er heel weinig bedrijven die vacatures hebben voor hoogopgeleiden. Er is niet genoeg diversiteit in de economische sector en voor de sectoren die er zijn, zoals de tuinbouw, zijn bijna alleen maar banen voor laagopgeleiden (opgegroeid in Enkhuizen, woont en werkt in Amsterdam, 39 jaar).*
- *Zorgen dat er meer dienstverlenende bedrijven die kant opgaan, niet zozeer productie, maar dienstverlenend. Dan komen vanzelf meer hogeropgeleiden naar Noord-Holland (werkt in Alkmaar, 32 jaar).*
- *Er zou meer werkgelegenheid moeten komen. Meer IT-bedrijven et cetera laten komen (werkt in Alkmaar, 28 jaar).*
- *Ik denk ten eerste dat er niet genoeg werk is in Noordwest-Holland voor hoogopgeleiden. Zeker als je wilt groeien, carrière maken, zijn er minder mogelijkheden. Het zou best wel eens zo kunnen zijn, dat er te weinig variatie in het soort werk zit. Ik heb zelf een technische achtergrond, daarin is wel werk. Maar ik kan me voorstellen dat het voor iemand met een alfa-*

¹ Benadrukt moet worden dat deze zaken zijn genoemd door de respondenten; ze worden dus als zodanig ervaren, maar hoeven niet noodzakelijkerwijs ook waar te zijn.

of gamma-achtergrond wat minder voor de hand liggend is (woont en werkt in Noordwest-Holland, 39 jaar).

- *Werkgelegenheid is toch het belangrijkste punt. Het is ook belangrijk dat er grote bedrijven in Noord-Holland-Noord zijn zodat mensen ook carrière kunnen maken. Je wilt wel door kunnen groeien binnen een bedrijf (woont en werkt in Noordwest-Holland, 35 jaar).*

Om vervolgens elders te werken en in Noordwest-Holland te wonen, wordt door de ondervraagden als buitengewoon onhandig afgedaan vanwege de altijd aanwezige files. Met name de A7 wordt genoemd. De gebrekkige ontsluiting en de decentrale ligging van het gebied baart velen in zijn algemeenheid zorgen. Dit maakt dat zelden wordt gekozen voor een gemeente als Alkmaar als vestigingsplaats terwijl er (door beide partners) elders wordt gewerkt. Plaatsen als Utrecht en Amsterdam blijken dan de voorkeur te hebben. Een in de ogen van velen gebrekkige openbaarvervoers-ontsluiting ('er rijdt hier alleen een boemeltje'), werkt daar niet aan mee. Met betrekking tot bereikbaarheid werden de volgende uitspraken gedaan:

- *Noord-Holland-Noord moet ook in het ov blijven investeren zodat je altijd een alternatief hebt naast de auto. De streekbussen zijn bijvoorbeeld allemaal weggesubsidieerd (lijn 158 in Wieringen is compleet verdwenen, mijn broer is zo gedwongen met de auto naar zijn werk in Alkmaar te gaan) (opgegroeid in NWH, Wieringen, 40 jaar).*
- *Openbaar vervoer was verschrikkelijk, de stoptrein stopte veertien keer (opgegroeid in Grootebroek, 28 jaar).*
- *Bereikbaarheid is niet altijd optimaal, boven Alkmaar zijn geen snelwegen. Ik zou een snelweg tussen Alkmaar en Den Helder bouwen (opgegroeid in Den Helder, 29 jaar).*
- *Als je daar woont, moet je voor werk altijd naar Amsterdam, dat hebben mijn ouders vroeger ook altijd gedaan. Dat betekent óf staan in de trein óf in de file staan. Dat is echt de hoofdreden om daar niet te wonen. Ik zou daar best graag willen wonen in die dorpen en stadjes, zeker met kinderen. Met auto is het niet te doen en met de trein is het te druk... En dus dat je altijd door die Coentunnel moet om naar de rest van Nederland te komen (opgegroeid in Blokker bij Hoorn, 32 jaar).*
- *Ook moet de infrastructuur flink worden verbeterd. Er is altijd file op de A7, en de snelweg is 's avonds slecht verlicht. Wil je de regio een beetje opkrikken, dan moet je ook aan de wegen werken. Ze bouwen wel veel woningen, maar de wegen blijven achter omdat de bewoners in die omgeving altijd bezwaar aantekenen tegen uitbreiding van het wegennetwerk (opgegroeid in Enkhuizen, woont en werkt in Amsterdam, 39 jaar).*
- *Er is nu een treinverbinding tussen Den Haag en Den Helder, maar dit is een stoptrein. Ook Hoorn - Den Haag-lijn stopt in elk gehucht. Dus daar moet wat aan worden gedaan (opgegroeid in 't Zand, 34 jaar).*

De als lager ervaren woningprijzen vormen niet altijd een voldoende tegenwicht voor langere reistijden. Daarbij worden veel woningen niet erg

gewaardeerd. Het woningaanbod is volgens veel respondenten troosteloos en burgerlijk: 'Kijk naar die nieuwe Vindex-wijk in Heerhugowaard, 'Stad van de zon'; daar gaat toch geen hoogopgeleide wonen?' Ook anderen reppen over te veel eenvormigheid, te veel nieuwbouwwijken en sufheid van wijken. We hebben een selectie gemaakt van opmerkingen van respondenten over de woningen in Noordwest-Holland:

- *Er zijn te veel lelijke verloederde woningen uit de jaren zeventig die toen zijn gebouwd om alle nieuwe werknemers in op te vangen. Deze en de sociale huurwoningen moeten op een goede manier worden opgeknapt en gerenoveerd. Dat heb je in een dorp nog veel meer: het gevoel van 'wie heeft dit gebouw of deze renovatie bedacht?' De stadsvernieuwing en renovatie in die dorpen wordt echt niet goed gedaan. In de stad doen ze de renovatie veel mooier en beter, en weten ze dat het meer moet zijn dan er alleen een pasteltint op te smeren (opgegroeid in Grootebroek, 28 jaar).*
- *Er is te veel laagbouw en rijtjeshuizen en burgerlijke gezinswoningen. Er zouden meer hippe moderne woningen gebouwd moeten worden om jongeren aan te trekken (opgegroeid in Den Helder, 29 jaar).*
- *Ik dacht misschien een ander type woning, er zijn nu echt te veel of alleen maar rijtjeswoningen en eengezinswoningen. Het zou heel goed zijn als er wat meer appartementen in de centra van de steden komen, in Hoorn en Alkmaar (opgegroeid in Purmerend, 28 jaar).*

Een rationeel argument voor de oud-scholieren om niet in Noordwest-Holland te blijven wonen, is het gebrek aan goed vervolgonderwijs. Het is niet mogelijk om in de regio een universitaire opleiding te volgen. Ook is er weinig aanbod van hbo-studies. De Noordwest-Hollanders worden als het ware gedwongen het gebied te verlaten. Het vervolgens niet terugkeren naar Noordwest-Holland heeft vaak te maken met een vriendennetwerk dat in een andere stad is opgebouwd en de gewenning aan de grootstedelijke voorzieningen.

Een van de meest genoemde nadelen van Noordwest-Holland is dan ook het ontbreken van stedelijke voorzieningen. Dan gaat het met name om voorzieningen als gezellige horecagelegenheden, leuke winkels en een bioscoop of theater. Respondenten gaven onder andere aan:

- *Er moeten meer musea en culturele uitgaansgelegenheden komen. Bijvoorbeeld de bioscoop in Hoorn is weg. Het theater in Hoorn is niet interessant en programma blijft te lang hangen. In de culturele sector en qua sport is er gewoon niks te doen (opgegroeid in Enkhuizen, woont en werkt in Amsterdam, 39 jaar).*
- *Culturele voorzieningen zijn heel belangrijk. Ik weet dat ze er in Alkmaar mee bezig zijn. Alkmaar had een leuk poppodium, maar dat is jammer genoeg ter ziele. Maar ze zijn wel weer met meer cultuur bezig, wat heel goed is. In Alkmaar wonen al redelijk wat hogeropgeleiden. Het is dicht bij het strand. Voor gezinnen met kinderen is het ook heel aantrekkelijk, want het is dicht bij bossen en strand et cetera (opgegroeid in Alkmaar, 30 jaar).*
- *Meer faciliteiten! Bij Hoorn heb je wel wat, maar is lastig bereikbaar. Er zijn geen discotheken, weinig cultuur, weinig experimenteel. Mag allemaal wel*

wat creatiever (opgegroeid in Hoogkarspel, 30 jaar).

- *Dunbevolkt gebied. Daardoor missen voorzieningen als ziekenhuizen en huisartsenposten in de buurt. Dan is de afstand om die te bereiken groot. Ook voor andere voorzieningen. Maar ik werk in Hoorn, dat is een grote stad, dan regel je dat wel. Er is bijvoorbeeld geen cd-winkel in Enkhuizen, daarvoor moet je naar Hoorn. Er komt gelukkig wel post en we hebben internet (woont en werkt in Noordwest-Holland, 30 jaar).*

Ook wordt vaak genoemd dat Noordwest-Holland de dynamiek mist die je in een meer stedelijke omgeving wel kunt vinden.

Behalve deze rationele overwegingen speelde emotie vaak een rol in de beslissing zich niet in Noordwest-Holland te vestigen. Zo werd vaak verwezen naar het weinig kosmopolitane karakter van het gebied:

‘...troosteloze jaren 60-70 rijtjeshuizen, bewoond door een soort tokkies, altijd wind en een bevolking die alles boven het maaiveld neersabelt’.

Dit is de uiterst negatieve kijk van een van de respondenten op Noord-Holland boven het IJ. Misschien een overtrokken uiting, maar elementen uit dit citaat komen in veel van de interviews terug, zowel bij respondenten die in Noordwest-Holland wonen of werken als bij degenen die buiten de regio zijn gegaan. Nogal wat mensen noemen de mentaliteit in het gebied als reden om zich er niet te vestigen. Er wordt gerept over aan botheid grenzende directheid van de bevolking die nogal in zichzelf is gekeerd en weinig ruimdenkend zou zijn. Een respondent drukte het zo uit:

‘De meeste mensen zijn meer van ‘doe maar normaal, dan doe je gek genoeg’. Het is heel dorps, echt ons-kent-ons-mentaliteit’ en de bekrompen mentaliteit in dorpen, als je rare kleding draagt, valt dat op. Als je je buiten de normale patronen gedraagt, vinden mensen het raar’.

Veel hogeropgeleiden blijken een andere sfeer, een andere levensstijl te waarderen, meer open, kosmopolitaner. Uitspraken waren:

- *Cultuur van het platteland, daar ben ik echt van weggerend, van die mensen en hun dorpse instelling.*
- *Ik zie op dit moment geen reden om terug te keren, misschien om er begraven te worden. De mensen die daar achterblijven, zijn echt ontzettend niet-ruimdenkende mensen, het ons-kent-ons-gevoel overheerst. Die mentaliteit, daar kan ik niet tegen (opgegroeid in Enkhuizen, woont en werkt in Amsterdam, 39 jaar).*
- *Alkmaar is een vervelende stad. Je hebt overal dezelfde soort mensen, het is er niet veilig op straat. Hetzelfde geldt voor Hoorn, Hoorn stond zelfs hoog op de ranglijst als gevaarlijke/onveilige stad (opgegroeid in Twisk, 31 jaar).*

Een ander gevoelsmatig aspect dat meespeelt, is de ervaren afstand van Noordwest-Holland tot de rest van Nederland. Veel respondenten noemen de regio het 'einde van de wereld'. Velen merken daarbij op dat het waarschijnlijk meer met gevoel dan met ratio te maken heeft. Waarschijnlijk heeft dit voor een groot deel te maken met de aanwezigheid van het water rondom Noordwest-Holland. Men heeft het gevoel op een geïsoleerd eiland te zitten. Enkele opmerkingen zijn:

- *De beeldvorming is ook dat het heel ver weg ligt, mijn vrouw denkt dat ook. Zij komt uit Amsterdam en voor haar is Noordwest-Holland het einde van het land. Voor mij is het een kwestie van reistijd, niet van kilometers. En die reistijd valt mee. Ze zouden een campagne moeten maken, een imago-campagne 'Het is dichterbij dan je denkt' (opgegroeid in 't Zand, 34 jaar).*
- *Maar als je de tegenovergestelde richting opgaat, als je richting de Noordkop rijdt, dan heb je geen file. Bedrijven moeten vertellen en kenbaar maken dat dat een groot voordeel is. Amsterdam-Den Helder is iets meer dan een uur rijden, maar wel filevrij 's morgens heen en 's avonds terug. Andersom rijden is een ramp. De A9 en A7 zijn de grootste ramp van Nederland (opgegroeid in Twisk, 33 jaar).*
- *Het is ook vooral een imagoprobleem, het ligt niet ver van Amsterdam, de reisafstand naar NH is kleiner dan veel mensen denken. Ze zouden promotie moeten maken dat NH ver klinkt, maar als je tegen het verkeer inrijdt niet zo ver is (werkt in Enkhuizen, 33 jaar).*

Een ander aspect dat enkele keren is genoemd, is de ervaren onveiligheid. Er zou in sommige gebieden veel criminaliteit en agressie zijn. Hangjongeren op straat en in treinen zorgen voor een onveilig gevoel.

- *Ook was er altijd een grimmige sfeer. Er stonden altijd groepen tegenover elkaar: mariniers tegenover vissers, Antillianen tegenover de Molukkers. Als je uitging moest ik vijf minuten voor de kroeg dichtging altijd naar huis, omdat er bij sluitingstijd altijd gevechten waren. Er is maar één straat met kroegen. Er was nooit politie op straat (opgegroeid in Den Helder, 29 jaar).*

In onderstaande tabel is aangegeven wat de zwakkere punten zijn van Noordwest-Holland en de redenen waarom mensen er niet willen wonen.

Tabel 4.2 Zwakke punten van Noordwest-Holland

Zwakke punten Noordwest-Holland
<ul style="list-style-type: none"> • Te weinig passende werkgelegenheid voor hogeropgeleiden • Slechte bereikbaarheid • Geen of weinig vervolg onderwijs op hbo-/wo-niveau • Gebrek aan (stedelijke) voorzieningen • Geen dynamiek • Mentaliteit van bewoners • Dorpse woonmilieus; saaie, burgerlijke woningen • Ervaren onveiligheid • Negatief imago

4.4 Conclusie

De respondenten schetsen een niet al te rooskleurig beeld van Noordwest-Holland. De belangrijkste nadelen zijn het gebrek aan voorzieningen, dynamiek en bereikbaarheid. Ook werkt het tekort aan gevarieerde werkgelegenheid en goed vervolgonderwijs niet mee. Uit het vorige hoofdstuk bleek dat de respondenten vooral waarde hechten aan een dynamische leefomgeving met genoeg stedelijke voorzieningen. Het aanbod van Noordwest-Holland blijkt niet tegemoet te kunnen komen aan de wensen van de respondenten. In tabel 4.3 zijn de positieve en negatieve punten van Noordwest-Holland nogmaals op een rij gezet.

Tabel 4.3 Sterke en zwakke punten van Noordwest-Holland

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> • Historische centra en gezellige sfeer in Alkmaar, Hoorn en Schagen • Ruimte • Groene en rustige omgeving • Zee • Mentaliteit van de mensen • Prijs van de woningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Te weinig passende werkgelegenheid voor hogeropgeleiden • Slechte bereikbaarheid • Geen of weinig vervolg onderwijs op hbo-/wo-niveau • Gebrek aan (stedelijke) voorzieningen • Geen dynamiek • Mentaliteit van de bewoners • Dorps woonmilieus; saaie, burgerlijke woningen • Ervaren onveiligheid • Negatief imago

Uit het vorige hoofdstuk bleek welke factoren belangrijk zijn bij het zoeken naar een woning. In tabel 4.4 worden de harde en zachte factoren, die bij hogeropgeleiden meespelen bij het zoeken naar een woning, weergegeven. In de tabellen is te zien dat de harde factoren die meespelen bij het zoeken naar een woning corresponderen met de zwakke punten van Noordwest-Holland. Voorzieningen en bereikbaarheid zijn bijvoorbeeld erg belangrijk, terwijl hieraan volgens de respondenten juist een gebrek is in de regio. Ook stroken de sterke punten van Noordwest-Holland met de factoren die voor de hogeropgeleiden minder van belang zijn, zoals de rust en ruimte en de prijs van de woningen.

Tabel 4.4 Harde en zachte factoren die meespelen bij het zoeken naar een woning

Harde factoren	Zachtere factoren
<ul style="list-style-type: none"> • Voorzieningen • Bereikbaarheid • Woonmilieus • Dynamische omgeving 	<ul style="list-style-type: none"> • Omvang woning • Aantal kamers • Prijs van de woning • Buiten (balkon of tuin) • Uitstraling van de woning • Rustige en groene omgeving

In het volgende hoofdstuk beschrijven we de oplossingen die respondenten, beleidsmedewerkers, personeelsadviseurs en andere experts hebben aangedragen.

5 MOGELIJKE PULLFACTOREN

5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we gekeken naar de sterke en zwakke punten van Noordwest-Holland. In dit hoofdstuk gaan we in op mogelijke oplossingen om meer hogeropgeleiden naar Noordwest-Holland te trekken. De aanbevelingen zijn vooral gericht op het uitbuiten van de sterke elementen van het gebied en het opheffen van de zwakke factoren van de regio. Ten eerste kijken we naar het huidige beleid in de regio en de beleidsplannen die er liggen om de regio aantrekkelijker te maken. Daarna gaan we in op de mogelijke oplossingen die tijdens interviews met respondenten en tijdens gesprekken met beleidsmedewerkers, personeelsadviseurs en andere experts naar voren zijn gekomen. Uiteindelijk kunnen we hierdoor vaststellen wat de kansen zijn voor Noordwest-Holland.

5.2 Beleidsplannen

Het streekplan van de provincie richt zich onder andere op het beter bereikbaar maken van Noordwest-Holland, vanuit de Randstad, het oosten van het land, de stedelijke gebieden en de kust. Ook is men bezig met het ontwikkelen van bedrijvenlocaties en wordt het aanbod van meer betaalbare woningen voor starters gestimuleerd. Ook in de woonvisie van de Kop van Noord-Holland beseft men dat het aantal jonge huishoudens steeds meer afneemt. Volgens de woonvisie heeft dit vooral te maken met werk en opleiding. Genoemd wordt dat op meerdere terreinen zal moeten worden geïnvesteerd om de jongeren vast te houden. Men wil dit vooral doen door het stimuleren van bijzondere ontwikkellocaties en het bieden van kwalitatief goede en betaalbare huur- en koopwoningen voor starters. Ook de woonvisie van West-Friesland richt zich met name op het vasthouden van jongeren door het aanbieden van goedkopere woningen. De woonvisie van Noord-Kennemerland richt zich op starters door het aanbieden van meer centrumstedelijke woonmilieus. Hierin lijkt een meer gerichte focus te zijn op het aanbieden van centrumstedelijke voorzieningen aan starters. Ook de toekomstvisie van Alkmaar zet in op een levendige omgeving voor jongeren door het aanbieden van stedelijke voorzieningen als cultuur en uitgaansmogelijkheden. In de plannen van de Kamer van Koophandel richt men zich met name op agribusiness, energie en water, recreatie en toerisme en stedelijke economie als 'drivers' van de regionale economie. De meeste plannen hebben vooral betrekking op het aanbieden van meer betaalbare woningen in de regio. In de vorige hoofdstukken hebben we geconstateerd dat jonge hoogopgeleiden met name behoefte hebben aan centrumstedelijke voorzieningen zoals horecagelegenheden en cultuur. Dat de

woningen in Noordwest-Holland goedkoper zijn, is hen meestal wel bekend¹. Het toevoegen van meer betaalbare woningen zal deze hoogopgeleide jongeren niet overhalen daar te gaan wonen. Aan de behoefte aan centrumstedelijke voorzieningen wordt vooral in de plannen van Noord-Kennemerland en Alkmaar gehoor gegeven. Ook de plannen van de Kamer van Koophandel tot het stimuleren van de stedelijke economie zullen hierop een positieve invloed hebben. Daarnaast bleek dat jonge hoogopgeleiden de bereikbaarheid van het gebied belangrijk vinden. Het Streekplan voorziet wel in deze behoefte door een betere infrastructuur te stimuleren en het aanbod van openbaar vervoer te verbeteren.

5.3 Aanknopingspunten

In deze paragraaf gaan we in op mogelijkheden om meer hogeropgeleiden naar de regio te trekken. We bespreken dit aan de hand van vier thema's, te weten: woonmilieus, werk en scholing, bereikbaarheid en imago.

Woonmilieu

Het woningaanbod heeft een minder prominente rol gekregen in de antwoorden van de respondenten. Volgens velen is het al bekend dat de woningen relatief goedkoper zijn dan in de Randstad. Toch trekt dit hen niet over de streep om in Noordwest-Holland te gaan wonen.

Wel noemden sommige respondenten dat het woningaanbod wat unieker zou moeten zijn. Geen dorpse rijtjeswoningen of saaie Vindex-locaties, maar unieke nieuwbouwwoningen in een centrumstedelijk woonmilieu. Dit is een moeilijk op te lossen dilemma. Een beleidsmedewerker vatte het als volgt samen:

“Het is een vicieuze cirkel. Aan de ene kant zijn er niet genoeg unieke woningen om mensen aan te trekken, terwijl aan de andere kant geen unieke woningen kunnen worden gebouwd omdat er te weinig vraag naar is”.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt het belangrijker te zijn de aandacht op voorzieningen te richten. Veel respondenten vinden dat er wat moet worden gedaan aan het voorzieningenniveau in Noordwest-Holland. Er zou een groter cultureel aanbod moeten komen, in de vorm van theaters, bioscopen en evenementen. De uitstraling van het gebied zou daardoor wat hipper en dynamischer worden. In een recent artikel wijst de Amsterdamse geograaf met Alkmaarse roots Bontje op het ontbreken van een volwaardige bioscoop en een discotheek. Wel prijst hij een aantal nichefuncties zoals het arthouse cinema en theater Provadja.²

¹ Overigens is het prijspeil ten opzichte van gebieden buiten de Randstad hoog.

² M. Bontje. Tussen valse bescheidenheid en misplaatste ambities. In Agora 2009-1.17-22.

Er is verder behoefte aan meer gezellige restaurants, cafeetjes en leuke winkels. Dit hangt ook samen met de behoefte aan een gezelligere en levendigere uitstraling van het gebied.

Juist hogeropgeleiden zijn tijdens hun studietijd gewend geraakt aan een stadse omgeving en de bijbehorende stedelijke voorzieningen. Daarnaast hebben ze stadse voorzieningen nodig omdat ze vaak een drukke carrière hebben. Ze hebben geen tijd om een grotere afstand af te leggen voor voorzieningen als boodschappen en kinderopvang. Een idee is dan ook om kinderopvang te bieden van 's ochtends vroeg tot 's avonds. Ook zouden woningen om voorzieningen heen moeten worden gebouwd, zodat de afstand tot de voorzieningen niet te groot is.

Volgens onderzoek van Latten, Chkalova en Das³ is er sprake van een nieuwe urbanisatie. Hogeropgeleiden trekken steeds meer naar de stedelijke gebieden. In het verleden trokken hogeropgeleiden na hun studie vaak weer terug naar de kleinere gemeenten van herkomst. Nu is echter de trend gewijzigd: hogeropgeleiden blijven vaak in de grotere steden omdat ze daar het werk kunnen vinden dat bij hen past. Ook trekken de leefstijl en de aanwezige voorzieningen van de grote stad. Hoogleraar demografie Jan Latten verwijst in dat verband naar de serie 'Sex and the city' voor een beeld van die leefstijl. Die is in een Vinex-wijk niet te verwezenlijken. Deze leefstijl-ontwikkeling is goed waarneembaar in bijvoorbeeld Groningen en zou eventueel in Alkmaar te realiseren zijn. De eerder geciteerde Bontje echter waarschuwt voor deze strategie. 'Niet doen', zegt hij wanneer hij praat over pogingen van middelgrote steden om grotestadstrekjes te krijgen: het is tot mislukken gedoemd.

Bij de aanbevelingen kunnen we een onderscheid maken in korte- en langetermijnoplossingen. Een kortetermijnstrategie zou kunnen zijn om te versterken wat er is. Zo hebben de steden Alkmaar en Hoorn al een ruim pakket aan stedelijke voorzieningen dat zou kunnen worden uitgebreid. De openingstijden van winkels zouden kunnen worden verruimd en de kinderopvang zou nog uitgebreider zijn diensten aan moeten bieden.

Op de wat langere termijn kan worden gestreefd naar een verdere diversificatie van het voorzieningenaanbod. Wanneer bijvoorbeeld het aanbod aan vervolgonderwijs zou worden uitgebreid, zou dit meer studenten trekken en daardoor tevens meer draagvlak voor voorzieningen creëren. Ook zorgen studenten voor een levendige sfeer en daardoor voor een levendiger woonmilieu.

Een ander voorbeeld dat werd genoemd, is een specifieke wijk voor hogeropgeleiden.

³ Latten, J.J. , Chkalova, K. en Das, M. (2008) *De stad Groningen als roltrap voor Noord-Nederland*. Bevolkingstrends 2008/2.

De wijze wijk

In de specifieke wijk voor hogeropgeleiden worden de woningen zoveel mogelijk in het centrum van de stad gebouwd (inbreiding). Elke bewoner woont op loopafstand van winkels voor dagelijkse boodschappen. Ook zijn de kapper, de kinderopvang en gezellige restaurantjes en cafeetjes lopend te bereiken. De wijze wijk is met name te vinden in steden als Alkmaar en Hoorn. Elke woning heeft een unieke uitstraling doordat de bewoners zelf inspraak hebben in het ontwerp van de woning.

Werk en scholing

Een groot aantal respondenten die zijn opgegroeid in Noordwest-Holland vindt dat er een groter aanbod aan vervolgonderwijs zou moeten komen. Ze voelden zich als het ware gedwongen om weg te trekken uit het gebied, omdat er gewoonweg geen geschikte hbo-opleiding te vinden was en universiteiten in het geheel ontbreken. Het ontwikkelen van een groter aanbod aan hbo- en eventueel wo-opleidingen zou ervoor zorgen dat er meer jongeren na de middelbare school in de regio blijven wonen. De kans dat men vervolgens in de regio gaat werken, wordt dan ook vergroot. Vooral de komst van een universiteit of faculteiten in het gebied zou ervoor zorgen dat meer jonge hoogopgeleiden in het gebied zouden blijven en er gaan werken. Er zou dan voldoende huisvesting in het centrum van de stad te vinden moeten zijn voor de studenten. Hun aanwezigheid verlevendigt de stad weer en levert een breder draagvlak voor stedelijke voorzieningen. Ook vinden de respondenten dat het aanbod aan hbo-opleidingen wat zou moeten worden verbreed.

De regio zou echter wat opleidingen betreft niet moeten willen concurreren met de regio Amsterdam. Het aanbod is in Amsterdam erg breed. Dit is niet mogelijk in Noordwest-Holland omdat daar nu eenmaal niet het draagvlak voor is. Wel zou Noordwest-Holland zich meer kunnen richten op een specifiek onderwijsaanbod. Hierdoor krijgt het gebied zijn eigen *unique selling point*. Hierbij kan worden gedacht aan studierichtingen die aansluiten bij sterke punten in de regio, zoals maritieme studierichtingen of agribusiness, maar ook aan duurzame energie en zorg. Een vestiging van de Universiteit Wageningen lijkt voor de hand te liggen, maar ook meer technische studies die bij het vakgebied 'water en energie' aansluiting vinden zouden goed kunnen.

Volgens de respondenten moet er meer werkgelegenheid worden geboden in Noordwest-Holland. Men is van mening dat de werkgelegenheid die er is, niet erg gevarieerd is. Een groter aanbod van allerlei functies zal meer jonge hoogopgeleiden naar de regio trekken. Zo werd genoemd dat er meer zakelijke dienstverlening zou moeten komen in het gebied. De werkgelegenheid zou moeten aansluiten bij het aanbevolen onderwijsaanbod. Door in te zetten op specifieke branches als het maritieme vakgebied, duurzame energie, agribusiness en zorg krijgt het gebied bovendien een breder imago dan het momenteel heeft.

Van belang is dat deze bedrijven carrièremogelijkheden bieden voor de werknemers. De respondenten willen graag werken bij grote internationale bedrijven en daarbinnen verschillende functies kunnen bekleden.

Om mensen over de streep te trekken in Noordwest-Holland te komen werken, zou kunnen worden gedacht aan hogere salarissen en onkostenvergoedingen voor verhuiskosten. Ook werd geopperd dat men subsidies zou kunnen geven op het kopen van een woning in de omgeving van het werk. Een andere optie is werknemers meer gelegenheid te bieden een aantal dagen per week thuis te werken. Deze laatste optie zal er echter niet voor zorgen dat er meer mensen in de regio komen wonen, maar zal er wel voor zorgen dat er meer hogeropgeleiden komen werken in de regio. In de onderstaande box is te zien dat sommige werkgevers deze voorwaarden al aanbieden.

ECN is een onafhankelijke, marktgerichte organisatie voor onderzoek, ontwikkeling, dienstverlening en kennistransfer op energiegebied. Het bedrijf heeft een specifiek beleid om hogeropgeleiden van buiten de regio aan te trekken. Dit beleid bestaat onder andere uit het aanbieden van de volgende arbeidsvoorwaarden:

- Faciliteiten voor wonen (wisselwoningen)
- Royale verhuisvergoeding
- Royale inrichtingssubsidie

Bereikbaarheid

Een andere veelgehoorde oplossing is het verbeteren van de bereikbaarheid. Het grootste probleem doet zich voor wanneer mensen van Noordwest-Holland naar het zuiden moeten reizen. Er ontstaan dan vooral tijdens de spits files. De respondenten noemen als oplossing het aanleggen van meer snelwegen en het oplossen van de files. Er zou een snelweg moeten komen in het noordwesten van Noordwest-Holland, tussen Alkmaar en Den Helder.

Ook willen respondenten dat het openbaar vervoer verbetert. De frequentie van het aantal treinen en bussen zou moeten worden opgevoerd. Vooral de mensen die in het noorden van Noord-Holland wonen, klaagden dat de trein wel erg vaak stopt voor ze hun bestemming hebben bereikt. Er zouden ook meer en vaker bussen moeten rijden, zodat ook de kleinere dorpen gemakkelijker bereikbaar zijn.

Een kortetermijnoplossing is om werknemers meer te laten telewerken. De werknemers kunnen dan vanuit huis werken en hoeven daardoor niet te reizen. Dit is echter vooral een oplossing voor mensen die in Noordwest-Holland wonen en in de Randstad werken. De bereikbaarheid vanuit het zuiden naar de regio is juist redelijk. De reistijd naar het noorden vanuit Amsterdam is relatief kort. Wel kan deze oplossing werknemers over de streep trekken die wel in de regio zouden willen werken maar Noordwest-Holland gevoelsmatig te ver weg vinden. Dit biedt echter geen oplossing voor de leegloop uit Noordwest-Holland. Werknemers hoeven in dit geval niet in de

regio te wonen, terwijl dat wel een belangrijke factor is om binding te hebben en te houden met het gebied.

Een ander idee om op korte termijn de bereikbaarheid te verbeteren is het optimaliseren van Park & Ride-voorzieningen. Vooral mensen die in kleinere gemeenten wonen, hebben te maken met minder ontwikkeld openbaar vervoer. Wanneer deze mensen dan hun auto in de buurt bij een treinstation kunnen parkeren en verder met de trein kunnen reizen, maakt dit de reistijd al meer acceptabel.

Een voorwaarde is wel weer dat de capaciteit van zowel de parkeergelegenheid als de treinen op orde is en de frequentie van het treinverkeer hoog is. Voor mensen die geen auto hebben, is het 'van-deur-tot-deurconcept' een uitkomst. De werknemers worden dan thuis opgehaald met een taxibusje en vervolgens naar de werkgever of eventueel naar een treinstation gebracht. Een geopperd idee voor de lange termijn is het ontwikkelen van een zogenoemde 'lightrail'. Dit is een snelle verbinding die de ontsluiting van het gebied naar Amsterdam verbetert. Deze lightrail zou tevens de verbinding tussen het oosten en westen van Noordwest-Holland moeten verbeteren.

Imago

Een veelgenoemde oplossing is het verbeteren van het imago van de regio. Het imago dient op meerdere vlakken te worden verbeterd: het beeld van de ligging, het aanbod aan werkgelegenheid en het aanbod aan woonmilieus. De regio kan beginnen met het beter vermarkten van wat aanwezig is. Sommige nu bestaande negatieve beelden zullen op waarheid berusten, maar veel beelden berusten vooral op een vertekend beeld van de werkelijkheid. Wat in ieder geval moet worden voorkomen, is dat mensen hun mening over de regio baseren op zo'n vertekend en onjuist beeld.

Zoals in het vorige hoofdstuk al is genoemd, vinden veel mensen dat het gebied 'ver weg' is. Toch gaven mensen daarbij ook toe dat deze afstand meer gevoelsmatig is. Velen zeggen dat het vooral aan het imago van het gebied ligt en dat de reisafstand veel kleiner is dan mensen denken. Het benadrukken dat Amsterdam minder ver weg is dan het lijkt, zou hogeropgeleiden kunnen overhalen eens een kijkje te nemen in dit gebied. De bovengenoemde maatregelen ter verbetering van de bereikbaarheid ondersteunen dit.

Ook zou de regio van het dorpse imago afmoeten. Benadrukken dat de steden Hoorn en Alkmaar een dynamische en gezellige stadskern hebben, zal het beeld dat men van de regio heeft, verbeteren. In campagnes zou duidelijk moeten worden gecommuniceerd dat het wonen in een stedelijk woonmilieu ook in Noordwest-Holland mogelijk is, waarbij alle stedelijke voorzieningen op loopafstand te bereiken zijn.

Daarnaast kunnen mensen beter worden geïnformeerd over de werkgelegenheid en de interessante sectoren waarin hogeropgeleiden kunnen werken. Zo

weten weinig mensen dat grote internationale bedrijven in de regio aanwezig zijn, waar mensen met een alfa- of gamma-achtergrond ook terecht kunnen. Tevens zijn er voorzieningen voor expats te vinden. Zo is er bijvoorbeeld een Europese school in Bergen waar kinderen onderwijs kunnen volgen in het Engels.

Een nationale imagocampagne in kranten, tijdschriften en op billboards waarin duidelijk wordt gemaakt dat de (fysieke en mentale) afstand tot het gebied vanuit de regio Amsterdam niet erg groot is, er voldoende werkgelegenheid is voor hogeropgeleiden en levendige stedelijke woonmilieus ook in Noordwest-Holland te vinden zijn, zou het imago van het gebied verbeteren.⁴ Bontje raadt daarbij aan aansluiting te zoeken bij de metropoolregio Amsterdam in plaats van zich daar tegen af te zetten. Benadrukt kan dan worden dat het in Alkmaar stedelijk wonen in een groene omgeving is. De relatief lage prijzen voor woonruimte en de relatieve rust en de nabijheid van groen en zee zouden, in combinatie met (deels te ontwikkelen) stedelijke voorzieningen Alkmaar, een stevige positie kunnen geven binnen die metropoolregio.

De doelgroep waar een imagocampagne zich vooral op zou moeten richten, bestaat uit hogeropgeleiden die op zoek zijn naar een baan. De werkzoekende hogeropgeleide is met name te bereiken via nationale kranten en vakbladen. Om deze doelgroep aan te spreken zou vooral ook in advertentieteksten voor vacatures positieve informatie moeten worden gegeven over de regio. Ook zouden werving- en selectiebureaus meer de nadruk moeten leggen op de positieve punten van Noordwest-Holland. Een andere belangrijke weg waarlangs hogeropgeleiden een baan zoeken is via persoonlijke contacten. Daarom zouden werkgevers moeten zorgen dat ze in het netwerk van potentiële werknemers terechtkomen. Dit kan bijvoorbeeld door actief te zijn binnen alumniverenigingen van universiteiten en brancheverenigingen en daarin duidelijk te maken wat Noordwest-Holland te bieden heeft. Daarnaast dienen werkgevers langs hogescholen en universiteiten te gaan waar ze naast het promoten van het eigen bedrijf ook de regio Noordwest-Holland weten te vermarkten.

Het veranderen van het imago van de regio is een langetermijnplan. Een beeld dat leeft in de hoofden van mensen, is niet zomaar te veranderen. Het bedrijfsleven zou er goed aan doen om in werving aandacht te besteden aan de aantrekkelijkheid van de regio.

5.4 Conclusie

We zijn in dit onderzoek nagegaan hoe we meer hogeropgeleiden naar de regio Noordwest-Holland kunnen trekken. In het bijzonder hebben we gekeken

⁴ Een goed voorbeeld van een imagocampagne is die van de provincie Zeeland die het magazine Zilt Zeeland landelijk liet verspreiden onder abonnees van de Volkskrant.

naar de rol van de woning hierbij. Uit interviews met respondenten en gesprekken met beleidsmedewerkers, personeelsadviseurs en andere experts hebben we oplossingen verzameld om hogeropgeleiden te stimuleren naar de regio te trekken om er te werken en te wonen.

Hieruit blijkt dat niet zozeer de woning van belang is, maar dat er vooral veranderingen nodig zijn op het gebied van woonmilieus, scholing, werkgelegenheid en bereikbaarheid. Bovendien lijkt de regio te kampen met een imago dat kan worden verbeterd. Het is belangrijk om deze aandachtsgebieden tegelijk aan te pakken, zodat de maatregelen elkaar kunnen versterken.

Op het gebied van woonmilieus zal er vooral aandacht moeten worden besteed aan het voorzieningenniveau. Op korte termijn zouden de bestaande voorzieningen moeten worden versterkt en uitgebreid. Op lange termijn zal er bij beleidsplannen rekening moeten worden gehouden met het toevoegen van voorzieningen die het gebied verlevendigen.

Het aanbod aan vervolgonderwijs zou kunnen worden uitgebreid, zowel op hbo- als wo-niveau. Ook zou het aanbod zich meer moeten richten op specifieke takken zoals het maritieme vakgebied, duurzame energie, agribusiness en zorg. Hierdoor kan worden geconcentreerd met andere gebieden in Nederland: deze vakgebieden worden *unique selling points* voor de regio. Om dezelfde reden zou het aanbod aan werkgelegenheid bij deze specifieke vakgebieden kunnen aansluiten.

De bereikbaarheid zou op kortere termijn kunnen worden verbeterd door in te zetten op zogenoemde Park & Ride-voorzieningen en 'van-deur-tot-deurvervoer' aan te bieden aan potentiële werknemers. Op de lange termijn kan gedacht worden aan een 'lightrail' die zowel het westen en oosten van de regio met elkaar verbindt, als de ontsluiting naar Amsterdam verbetert.

Het imago van de streek kan worden verbeterd via een nationale imago-campagne. Alkmaar kan zich daarin positioneren als nevencentrum binnen de Amsterdamse metropoolregio, waar stedelijkheid en groen en ruimte kunnen worden gecombineerd. De doelgroep hogeropgeleiden kan specifiek worden benaderd via personeelsadvertenties in kranten en vakbladen. In deze advertenties kan de werkgever naast het promoten van het eigen bedrijf tevens positieve informatie over de regio opnemen. Ook kunnen werkgevers bij hogescholen en universiteiten langsgaan om de regio te promoten.

In tabel 5.1 staan de sterke en zwakke punten van de regio nogmaals weergegeven in de vorm van een SWOT-analyse.

Tabel 5.1 SWOT-analyse Noordwest-Holland

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> • Historische centra en gezellige sfeer in Alkmaar en Hoorn • Ruimte • Groene en rustige omgeving • Zee • Mentaliteit van de mensen • Prijs van de woningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Te weinig passende werkgelegenheid voor hogeropgeleiden • Slechte bereikbaarheid • Geen of weinig vervolgonderwijs op hbo-/wo-niveau • Gebrek aan (stedelijke) voorzieningen • Geen dynamiek • Mentaliteit van de mensen • Dorpse woonmilieus; saaie, burgerlijke woningen • Ervaren onveiligheid • Negatief imago
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Meer gespecialiseerd onderwijs wo/hbo in de maritieme sector, duurzame energie, agribusiness en zorg aantrekken • Meer gespecialiseerde werkgelegenheid in deze sectoren aantrekken • Meer specifieke voorzieningen voor hogeropgeleiden in de stedelijke woonomgeving creëren • Verbeteren van bereikbaarheid door Park & Ride-voorzieningen, deur-tot-deurvervoer en hogere frequentie openbaar vervoer • Vermarkten Alkmaar en Hoorn via campagnes • Doorbreken van negatieve beelden door een landelijke imagocampagne • Aansluiting zoeken bij metropoolregio Amsterdam 	<ul style="list-style-type: none"> • Het wegtrekken van jongeren door gebrek aan goed vervolgonderwijs • Door braindrain minder hoogopgeleide werknemers • Door braindrain ook minder ontwikkeling van bedrijven • Door toevoegen van betaalbare woningen nog meer saaie rijtjeswoningen en Vinex-locaties • Door de aantrekkingskracht van Amsterdam nog meer files naar het zuiden • Door een neerwaartse spiraal een nog negatiever imago

BIJLAGE 1

Deelnemerslijst

Rondetafelgesprek onderzoek Woningbouw hoog opgeleiden Noordwest-Holland

Woensdag 11 maart 2009

Kamer van Koophandel Noordwest-Holland

Mevrouw	E. (Elzelien) Baggelaar	gemeente Alkmaar
De heer	R. (Robrecht) Bakker	Regio Talent, werving en selectie
De heer	M.A. (Martin) de Boer	Kamer van Koophandel Noordwest-Holland
De heer	R. (Ruud) van Egmond	MKB en VNO-NCW West
De heer	L.J. (Bert) Haverkamp	Federatie Bedrijvenverenigingen HAL (FBH)
De heer	J.H. (Jan) Kets	Bouwend Nederland, regio Randstad Noord
Mevrouw	N. (Nadine) Mol	NVM
Mevrouw	E. (Elske) Oranje	Regioplan, onderzoeker
De heer	H. (Hugo) Pijl	gemeente Hoorn
Mevrouw	M. (Milou) van Putten	gemeente Purmerend
De heer	P.H. (Piet) Renooy	Regioplan, projectleider
Mevrouw	H.F (Mariëlle) Stutterheim	ECN

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl